

Voormalige vrijplaats Twitter speelt nu voor rechter

Mag je alles zeggen wat je vindt op sociale media? Inperking van de vrijheid van meningsuiting als keerzijde van het gevecht tegen nepnieuws en 'hate speech'

Klaas Broekhuizen en Hella Hueck
Amsterdam/San Francisco

Drie keer in korte tijd is Bart Nijman, adjunct-hoofdredacteur van GeenStijl, de website die zichzelf afficheert als 'tendentieus, ongefundeerd & nodeloos kwetsend', op de vingers getikt door Twitter.

Afgelopen week werd hij geblokkeerd na een kritisch bericht over de Europese verkiezingen. Daar kwam een paar dagen later een schorsing overheen omdat hij een bitse tweet plaatste over een moslima die zou hebben geklaagd over lasagne die naar bacon smaakt. 'Hoe weet zij hoe bacon smaakt, die hoerrr?' Die laatste tweet heeft Nijman verwijderd. Met tegenzin: 'Over goede smaak valt te twisten, maar ik zie Twitter als een polemische speeltuin waar veel moet kunnen.'

De eerste blokkering was eind maart. Nijman twitterde over de aanslag in

Christchurch, waar rechtsextremist Brenton Tarrant 51 mensen doodschoot. Nijman linkte in zijn tweet naar het 73 pagina's tellende racistische manifest van Tarrant. 'Beledigend gedrag' vond Twitter. 'Onzin', zegt Nijman. 'Ik heb het manifest van die idioot natuurlijk niet instemmend gedeeld en er context bij gegeven. Als we willen begrijpen wat zijn motieven zijn geweest, moeten we dat manifest kunnen delen. Anders gaat het een eigen leven leiden. In de krochten van het internet gaat dat manifest echt wel rond.'

Europa heeft de oorlog verklaard aan nepnieuws en 'hate speech'. De Europese Commissie heeft een 'actieplan tegen desinformatie' opgesteld. Vorige maand heeft het Europees Parlement een wet aangenomen die bedrijven verplicht terroristische berichten en filmpjes binnen een uur van het platform te verwijderen. De boete, als de wet niet wordt nageleefd, kan oplopen tot €45 mln.

Duitsland heeft binnen Europa de strengste wet tegen haatzaaien en nepnieuws ter wereld ingevoerd. De 'Netzwerkdurchsetzungsgesetz' (NetzDG) bepaalt dat bedrijven een boete van maximaal €50 mln krijgen als ze onrechtmatige berichten niet verwijderen.

Natuurlijk moeten overheden optreden tegen Russische trollen, beïnvloeding van verkiezingen en intimidatie op sociale platforms, zegt Natali Helberger, hoogleraar informatierecht aan de UvA. Maar ze vindt de wetgeving niet goed doordacht. 'Het gevolg is dat plat-

Bart Nijman

FOTO: PETER BOER VOOR HET FD

forms berichten sneller weghalen om het zekere voor het onzekere te nemen. De politieke macht van platforms, die miljarden gebruikers hebben, wordt er juist door versterkt in plaats van ingedamd. Sociale platforms moeten niet bepalen wat we wel en niet mogen zeggen.'

CENSUUR

Ook de VN-Special Rapporteur voor de vrijheid van meningsuiting is bezorgd dat sociale platforms doorschieten in het verwijderen van content om aansprakelijkheid te ontlopen. Facebook en Twitter moeten geen eigen rechtertje spelen, staat in een kritisch rapport uit 2018: de kans bestaat dat het modereren van bedrijven geen 'eerlijke rechtsgang' is, ook omdat ze niet vanuit publieke waarden handelen, maar uit economische motieven. Dat kan leiden tot 'private censorship', censuur door bedrijven.

In Polen is SIN, een organisatie die zich bekommert om drugsverslaafden, afgelopen week naar de rechter gestapt. Hun Instagram-account en Facebook-pagina met 16.000 leden is zonder waarschuwing en duidelijke motivatie verwijderd. Censuur, vindt SIN. Facebook is uitgegroeid tot zo'n dominant platform dat er nauwelijks volwaardige alternatieven zijn om de achterban te bereiken.

'In een democratie proberen we de machten zoveel mogelijk te scheiden', zegt Helberger. 'Maar we zitten nu in de situatie dat sociale platforms zelf de regels maken en ook nog eens politie en rechter zijn. Dat moet juist uit elkaar getrokken worden.'

Het is niet aan Twitter om te bepalen of hij mag linken naar het Christchurch-manifest, vindt Bart Nijman. 'Twitter en Facebook zijn groter dan China qua gebruikers. Niemand heeft ooit op Jack Dorsey of Mark Zuckerberg gestemd, maar ze bepalen wel wat er gebeurt.'

Aan de andere kant zijn Facebook en Twitter private bedrijven die in hun algemene voorwaarden huisregels mogen opnemen wat wel en niet is toegestaan op het platform. 'Dat geldt natuurlijk in zijn algemeenheid voor tennisclubs en andere verenigingen', zegt migratiedeskundige en fervent twitteraar over dat onderwerp Jan van de Beek. 'Maar sociale media zoals Twitter ontwikkelen zich steeds meer tot een nutsvoorziening. Je

'Sociale platforms maken nu zelf de regels en zijn ook nog eens politie en rechter'

Natali Helberger

hoogleraar informatierecht UvA

ziet dat het publieke debat steeds meer op sociale media plaatsvindt.'

Van de Beek werd twee weken geleden ineens geblokkeerd door Twitter. Als @demo_demo_nl plaatste hij een tweet met een citaat van fractievoorzitter Sybrand Buma van het CDA uit een kranteninterview: 'Uiteindelijk is aanpassing van het Vluchtelingenverdrag nodig om de migratiestroom te stoppen.' En daar voegde hij zelf aan toe: 'Stevige taal, nu nog de uitvoering!'

Kort na zijn tweet kreeg hij een mail dat zijn account vergrendeld was 'vanwege het overtreden van de Twitter-regels'. Maar welke regel dan precies? 'Ik heb nog steeds werkelijk geen idee', zegt Van de Beek, die na 12 uur weer berichten kon plaatsen. 'Ik denk dat het iets algoritmisch was.' Twitter zelf was niet bereikbaar voor commentaar.

Twitter had tussen 2013 en 2017 een kantoor in Amsterdam en voor de verkoop van advertenties aan de Nederlandse markt en voor lokaal contact met de pers en gebruikers. 'Allemaal wegbezuinigd omdat Twitter rode cijfers schreef', zegt Marc de Vries, de voormalige baas van Twitter Benelux. 'Wij hadden zelf geen toegang tot de systemen die berichten van gebruikers kunnen verwijderen. Dat is allemaal centraal geregeld. We konden wel extra informatie geven zoals: let op, deze persoon is in Nederland een bekende journalist.'

FOUTJE, SORRY

Inderdaad zijn Facebook en Twitter zo groot dat het modereren van miljarden berichten voor een groot deel geautomatiseerd is. 'Op deze schaal ontkom je er niet aan dat berichten worden weggehaald die volstrekt legitiem zijn', zegt hoogleraar Helberger. 'Een bericht over seksuele voorlichting wordt bijvoorbeeld aangevinkt als porno. Iets kan in Silicon Valley aanstoetevend lijken, maar misschien is het satire, of in een land lokaal gebruikelijk. Daar houdt het algoritme allemaal geen rekening mee.'

Even twaalf uur niet twitteren is te overleven, maar sociale platforms moeten niet weggelaten met 'Foutje, sorry', vindt Van de Beek. 'Misschien moeten overheden regels maken over toegang die platforms verplichten te motiveren, waarom ze iemand van het platform gooien.'

Het Poolse SIN vermoedt dat zijn Facebookpagina is verwijderd omdat Polen een rechtse regering heeft, met een lik-op-stukbeleid tegen drugs. Van de Beek sluit niet uit dat hij is geblokkeerd omdat hij kritisch over een gevoelig onderwerp als migratie twittert. 'Niet voor niets dat president Trump zo agerit tegen Twitterbans, hij voelt dat dat zijn herverkiezingskansen beïnvloedt. Hij denkt dat Twitter een linkse vooringenomenheid heeft.'

'Een algoritme is nooit neutraal' zegt Helberger. 'Niemand weet nog precies hoe we dit goed moeten reguleren. Maar het feit dat we geen inzicht hebben in hoe sociale media hun afwegingen maken is al voldoende om het als een maatschappelijk probleem te zien.'